Ester, část 2.

Původ materiálu
Sára Kocanda
Pořadí v lekci
27

Téma

Druhá část příběhu Ester ukazuje vítězství dobra nad zlem skrze trpělivost, osobní odvahu a sílu přiznat se k vlastní identitě i za cenu rizika. Lekce ukazuje, jak se pýcha a zlé úmysly nakonec obracejí proti svému strůjci, zatímco tichá věrnost a dobré skutky docházejí spravedlivého uznání.

Cíle

Předškolní děti uslyší, že když někdo ubližuje ostatním, bude za to potrestán, i když si na to někdy musí chvíli počkat.

Mladší školní děti uslyší, že na zlé skutky se vždy nakonec přijde a budou potrestány, a naopak dobré skutky se mohou dělat i v tichosti.

Starší školní děti budou probírat odlišnost různých lidí a kultur a jak mohou být vyčleňováni ze společnosti.

Pro učitele

Biblický text: Ester 5,3–8,17

Poznámky k textu

Text je součástí pěti svátečních svitků – Ester se zaměřuje na svátek Purim a vysvětluje jeho vznik.

Příběh zachycuje příběh Židů v diaspoře – reflektuje jejich pocit utlačení.

Odehrává se ve městě Šúšán (perské země – dnešní Irán) za vlády krále Achašvéroše – Xerxa I. (486–465 př. n. l.), který vládl od Indie k Etiopii. Zde se také odehrávají knihy Daniel a Nehemjáš.

Dlouhou dobu se mělo za to, že jde o kronikové zachycení historických událostí. Postupně se ale různými kritickými metodami došlo k tomu, že kniha se skládá z více příběhů dohromady, obsahuje ale i historicky správné popisy perského královského dvora, prožívání Židů v diaspoře i pár doložitelných historických postav. Některé části jsou však velmi nadsazeny (např. délka hostiny). Ve výsledku se tedy nejspíš jedná o historickou novelu – epický až pohádkový příběh o síle židovského národa a boje dobra a zla.

Příběh je často přirovnáván k příběhu Josefa – vzestup cizince u dvora, záchrana národa.

Obsahuje dosti zrcadlových kontrastů: zatajování židovství – hrdost na židovství, Hamánova moc se promění v moc Mordokajovu (pochvala, smrt na kůlu) – obrat je viděn v králově nespavosti v 6. kapitole, kdy se špatné postupně obráceno k dobrému.

Poukazuje ale na určitou ironii – všemocný král není schopen „ovládnout“ vlastní manželku – ztráta prestiže, poukázání na omezenost lidské moci.

Hlavními postavami jsou: naivní král zmanipulavaný svými rádci v čele s Hamanem a na druhé straně Mordokaj a jeho svěřenkyně (nejspíše mladší sestřenice) Ester – Židé v utajení, kteří se snaží postavit za svůj lid.

Vedlejšími postavami jsou: první královna Vaští, Hamanova manželka a židovský lid.

V příběhu se za celou dobu neobjeví slovo „Bůh“, ale je znát v pozadí příběhu – jako síla a opora, na kterou se mohou spolehnout. Projevuje se v nečekaných náhodách, svobodných rozhodnutí a jinak funguje za oponou – stále přítomen.

Zároveň ale také poukazuje na lidskou odpovědnost a nutnost jednat – pracovat se situací, před kterou jsme byli Bohem postaveni, spíš než abychom čekali na jeho záchranu bez jakéhokoliv přičinění.

Existují dvě verze knihy Ester – kratší hebrejská a delší řecká, septuagintní. Septuagintní verze má 6 velkých dodatků v podobě snů a modliteb, které mají knize dodat více náboženský aspekt.

Poznámky katechetické

U předškolních dětí je třeba vypíchnout linku boje dobra a zla a zaměřit se na Esteřinu odvahu a trpělivost. Stále se držíme schématu jednoduchosti – dobrých a špatných postav. Jde o pointu příběhu – můžeme ho tak redukovat na příběh pouze s jednou večeří, kdy je Haman odhalen a potrestán. A naopak vynechat Hamanovy plány na popravu Mordokaje, královu noc s kronikou a Mordokajovu oslavu či druhý dekret.

U menších školních dětí už můžeme představit příběh se všemi částmi, ale ve zjednodušeném provedení. Dle převažujícího věku účastníků můžeme upravit dle potřeby (pokud je převaha 6–7letých dětí, můžeme udělat kompromis mezi verzí pro děti předškolní a mladších dětí školních). Jsou ale většinou schopny již příběh pojmout šířeji, a přijmout i vyhrožování smrtí či smrt negativních či méně důležitých postav, pokud jsou podány nenásilnou formou. Opět není nutné do detailů zabředávat do tématu vyvražďování Židů.

U starších školních dětí už se přesouváme k práci s originálním textem, už se tedy nemusí nic vynechávat, spíš vybrat, kam přesuneme důraz. Děti se mohou samy doptávat na věci, které je zajímají. Téma vyvražďování Židů už zde můžeme otevřít a můžeme propojit s tématem šikany nebo vylučování z kolektivu a silně odsoudit. Také už můžeme více pracovat s psychologií jednotlivých postav a řešit hlouběji jejich stanoviska a důvody k jednotlivým rozhodnutím.

Úskalí

U předškolních dětí je důležité se vyhnout tématu násilí a smrti. Pointu příběhu stále můžeme předat s tím, že byl Haman potrestán nebo naopak že on chtěl ublížit, ale nespecifikovat dále jak.

U takto malých dětí je velmi abstraktní pojem židovství. Můžeme tedy Židy popisovat jako Boží lid nebo jako kamarády či rodinu Ester a jejího strýčka.

U mladších i starších školních dětí již popisujeme blíže charakter Hamana a jeho chování a záměry. Je důležité jeho smrt neoslavovat. Spíše poukazovat na to, že zlé skutky mají své následky, a hlavně zdůraznit záchranu a osvobození židovského lidu.

Král může působit jako loutka tím, jak je manipulován k podpisům – je dobré při tom poukázat na to, že je důležité si dát pozor na to, co podepisujeme a komu věříme.

Největším úskalím tohoto příběhu zvláště **u starších školních dětí** je téma druhého dekretu, který umožňuje zabíjet nepřátele – můžeme otevřít téma právo na obranu vs. pomsta/touha po krvi – kde co začíná a končí. Zároveň je ale třeba nezmenšovat realitu i určitou krutost textů Bible. Spíše je lepší tyto naše otázky nabídnout v diskusi: co si my dnes myslíme, že by se mělo stát a jak postupovat? Co je podle nás ještě v pořádku, a co už nikoliv? Můžeme takovéto činy omlouvat? Vyhněte se ale, pokud možno, jakémukoliv srovnávání tohoto příběhu s válkou v Gaze a už vůbec jakékoliv její obhajobě tímto příběhem. I řada rabínů má s tímto tématem a jeho předáváním potíže.

Můžeme ale také poukázat na to, jak jiný je lid, když jde o někoho abstraktního (král nevěděl, že Ester je Židovka, takže moc nevěděl o kom Haman mluví), a když jde najednou o konkrétní

lidi (Ester – jsem to já a můj lid), jak to mění perspektivu – dehumanizuje a naopak zpátky vrací tvář obětem.

Téma absence postavy Boha v příběhu můžeme u předškolních a mladších školních dětí vynechat a pracovat s ním, jako kdyby byl v příběhu zmíněn a u starších školních/mládežníků a dospělých na toto téma můžeme poukázat a vysvětlit či pracovat s tím, kde sílu Boží můžeme vidět nepřímo – Bůh nedělá jen velká gesta, zázraky, ale můžeme ho vidět i v maličkostech a zdánlivých náhodách.

Můžeme také poukázat odpovědnost, kterou měl nést a nesl král – měl se více doptávat a nepředávat jen tak svůj pečetní prsten (ekvivalent našeho podpisu). Se staršími dětmi můžeme řešit, jakou on má v tom všem roli a jaký podíl viny nese.

Odkazy

Hastings, Selina; Thomas, Eric. *Ilustrovaná bible.* 1999.

Prejda, Pavel. Ester. Z cyklu *Pozvání na cestu*. (pro mladší školní věk)

Katecheze Ester univerzální

Bludiště; omalovánky; obrázek a osmisměrka Ester

Bible for Children presents: Beautiful Queen Esther

Pro děti

Pro předškolní děti

Vstupní program

Na začátku si sedneme do kruhu a opět vezmeme žezlo, aby si děti snáze vzpomněly na minulé vyprávění. Žezlo si postupně podáváme a každý řekne jednu věc, která nám dnes udělala radost.

Představení postav a rekapitulace minulého příběhu

Ukážeme dětem opět loutky/vystřižené postavičky a ptáme se dětí, zda si je pamatují a zda si pamatují, co jsme si s nimi naposledy vyprávěli. Staré postavičky znovu představíme a přidáme k tomu představení i těch nových. Shrneme k tomu také první část Ester v pár větách, aby děti měly návaznost příběhu (Minule jsme si povídali, jak se Ester stala královnou.

Její strýček Mordokaj ale potkal pyšného rádce Hamana, nechtěl se mu poklonit, a Haman se za to chtěl Mordokajovi, Ester a celé jejich rodině pomstít. A říkali jsme si, že Ester je jako hvězdička, protože se odvážila jít za přísným králem, aby jejímu lidu pomohl.).

- Král Achašvéroš
- Královna Ester
- Rádce Hamán
- Strýček Mordokaj

Vyprávění

Ester byla odvážná a přistoupila ke králi.

Ten k ní vztáhnul žezlo a řekl: „Ester, tebe mám moc rád, pojď ke mně a řekni, co bys potřebovala. Udělám pro tebe cokoliv.“

Ester věděla, musí být trpělivá, protože král má Hamana rád a neví, jaké zlé věci dělá.

Řekla tedy: „Králi, mohli bychom povečeřet s tvým rádcem Hamanem?“

A král odvětil: „Samozřejmě Ester, pro tebe cokoliv.“

Když se to Haman dozvěděl, měl nos pýchou úplně nahoru: „Já jdu na večeři s králem a královnou, to mě chtějí určitě pochválit!“

Když seděli u večeře, Ester už se nebála a řekla: „Králi, mám takové trápení. Je tu jeden člověk, který mně, strýčkovi Mordokajovi a Božímu lidu moc ubližuje.“

A král se zeptal: „A kdopak to je?“

A Ester to konečně prozradila: „Je to tvůj rádce Haman.“

Král Hamana ihned potrestal, a on už nikdy nemohl nikomu nikdy ubližovat. A Ester věděla, že když je s ní Bůh, nemusí se bát.

Diskuse

- Museli jste také někdy na něco čekat? (Na to, než si budete moci vzít něco dobrého, než na vás někdy přišla řada…?)
- Co se stane, když někdo schválně ubližuje druhým? (Nakonec se na to přijde a bývá za to trest.)
- Znáte nějaké přísloví s trpělivostí? (Kdo si počká, ten se dočká. Trpělivost růže přináší.)

Aktivita

S dětmi si na papír nakreslíme kruh – talíř. Každý nakreslí na svůj talíř to, co by chtěl jíst na takové hostině, kdy dobro zvítězilo.

Na konci si opět můžeme sednout do kruhu – pomodlit se, zazpívat.

Pomůcky: Žezlo (vařečka), loutky/vystřižené postavičky, papír, šablona kruhu, pastelky.

Pro mladší děti (vyprávění s „motivací“)

Vstupní program

Děti se postaví do kroužku, jeden hráč si doprostřed kruhu dřepne a zavře oči.
Ostatní děti se beze slov domluví, komu dají citrón (většinou se vystřídají postupně všechny). Po domluvě si vybrané dítě (nebo děti – záleží na tom, kolik jich hraje celkem) dá do úst kousek citrónu a rozkouše ho. Pozor! Nesmí ho spolknout, nechává ho v ústech.

Hned po rozkousání citrónu dítě uprostřed kruhu otevře oči a má za úkol uhádnout, kdo má kousek citrónu v ústech.

Dítě, které hádá, nesmí ostatní hráče rozesmívat, ale většinou se stejně všichni smějí.

Ostatní děti dělají, že mají citrón, aby hádání nebylo tak lehké.

Dítě, které mělo citrón, jde doprostřed a bude hádat.

Dětem vysvětlíme, že i tak se mohla cítit Ester, když držela své tajemství a trápení o tom, že je Židovka a Haman chce ublížit jejímu lidu.

Zopakování první části příběhu

Dětí se zeptáme, zda si pamatují, o čem jsme si posledně vyprávěli. Je dobré ukázat rekvizity či obrázky, které jsme využili, aby se lépe rozpomněly. Ukazujeme především hlavní postavy a pointu příběhu. Příběh pak můžeme v pár větách zopakovat. Je k tomu dobré využít stejné rekvizity, které jsme použili i na minulé hodině.

Vyprávění

Ester byla nervózní, měla strach, ale i tak šla a vydala se ke králi. Opatrně zaklepala, dveře se otevřely, a král zvedl své žezlo na pokyn přijetí. „Ester, co by sis přála, dám ti klidně půlku království!“ řekl král. A Ester věděla, že musí být trpělivá a krále na své pravé přání připravit. Tak mu odvětila: „Králi, jestli mě máš takto rád, vezmi prosím svého rádce Hamana a přijďte

spolu ke mně na večeři.“ A král pro něj dal ihned poslat a běželi k Ester na hostinu. A u večeře se jí král opět ptal: „Ester, jaké je tvé přání, co pro tebe mohu udělat? Dám ti klidně půlku království!“ A Ester něco říkalo, že by ještě měla počkat, nespěchat se svou prosbou, a proto řekla: „Králi, jestli se vám u mne dnes líbilo, přijďte zítra na hostinu zas, jen ty a Haman.“

Haman šel ten večer s nosem nahoru: „Já jsem ten, kdo dnes večeřel s králem a jeho paní, a zítra zas! Já, jen já!“ Ale pak potkal v královské bráně Mordokaje, který se před ním opět nepoklonil, a to ho dopálilo. Šel domů a postěžoval si své manželce: „No, chápeš to, ženo? Já jsem tak důležitý, a on si stále nepoklekne. Chtěl bych se mu nějak pomstít, ale jak?“ A Hamanova žena odvětila: „Nechej postavit velký kůl, třeba i třicet metrů, ať ho všichni vidí široko daleko, a nech na něj Mordokaje pověsit!“ Tenhle nápad se Hamanovi moc zamlouval – rozkázal, ať ráno dají ten kůl postavit, a šel v klidu spát. Už se zas těšil na zítřejší hostinu.

Na rozdíl od něj tu noc král nemohl vůbec spát, a tak poprosil jednoho ze svých písařů, ať mu předčítá z královské kroniky. Písař zrovna otevřel na stránce, kde se psalo, jak Mordokaj zaslechl ty dva kumpány, co chtěli krále zabít, a zachránil ho. Když to král uslyšel, zeptal se: „A jak jsem se Mordokajovi odvděčil? Jaké pocty mu byly uděleny za mou záchranu?“ A jeho sluha mu odpověděl: „Žádné pane, nedostal vůbec nic.“ Král se tomu velmi podivil a řekl si, že si o tom musí ráno promluvit se svým rádcem Hamanem.

Haman hned ráno za králem přiběhl, aby králi řekl, že má dát Mordokaje popravit. Než to ale stihl udělat, král se ho zeptal: „Hamane, co se má stát s mužem, kterého chce král poctít, kterému se chce odvděčit?“ Haman se zamyslel a řekl si pro sebe: „Koho jiného než mě by král chtěl poctít?“ A tak si začal vymýšlet: „Muže, kterého chce král poctít, by měli posadit na královského koně, dát mu královský plášť i korunu, a nějaký ze šlechticů či vysoko postavených pánů by ho měl vést po městě a provolávat: ‚Tak se jedná s mužem, kterého chce král poctít!‘“
Když to král uslyšel, řekl Hamanovi: „To je úžasné! Běž a přesně to, co jsi teď řekl, udělej s Mordokajem.“ A Haman tedy šel, vzal koně, plášť a korunu, posadil Mordokaje na koně, vodil ho po městě a provolával: „Tak se jedná s mužem, kterého chce král poctít!“

Mordokaj se pak vrátil zpět hlídat královskou bránu a Haman běžel smutně domů: „Taková hanba!“ říkal si. A doma zas kuli pikle s manželkou, jak se Mordokajovi pomstí, když pro něj přišli, že už musí jít na hostinu k Ester.

Když u večeře jedli a popíjeli, král se znovu zeptal: „Ester, jaké je tvé přání, co pro tebe mohu udělat? Dám ti klidně půlku království!“ Ester věděla, že nadešel její čas, a řekla: „Králi, víš, důvod, proč jsem tě sem zavolala, je ten, že někdo chce ublížit mě i mému lidu. Nejen to, chce nás všechny zabít. Abych se ti přiznala, jsem Židovka z lidu Božího.“ A král se rozzuřil: „Ester, řekni, kdo to je? Kdo by udělal něco tak zlého?“ Ester odpověděla: „Tím protivníkem

a nepřítelem je ten zloduch Haman.“

Haman v tu chvíli zkameněl hrůzou. Král zvolal: „Co můžeme dělat s takovým zloduchem a ničemou?“ A jeden ze sluhů řekl: „Králi, u Hamanova domu stojí kůl, vysoký, že je vidět přes celé město. Haman na něj chtěl pověsit Mordokaje, který ti zachránil život.“ A král ihned řekl: „Pověste ho na něj!“ A když ho pověsili, učinil Mordokaje svým novým rádcem.

Mordokaj s Ester za králem pak společně přišli: „Děkujeme, králi, že jsi nás zbavil zlého Hamana. Ale ještě je tu stále ten zákon, který říká, že všichni Židé mají být zabiti.“ A král řekl: „Napište ihned nový, který se vám bude líbit, a pošlete jej všem Židům v království.“ A tak i Mordokaj s Ester učinili, a všichni Židé se znovu radovali, že jsou opět svobodní.

Diskuse

Kontrast Hamana a Mordokaje:

- Haman ukazuje, že „kdo jinému jámu kopá, sám do ni padá“ – zlé skutky nezůstanou bez odezvy.
- Na Mordokajovi se naopak ukazuje, že za dobré skutky nás nemusí vždy někdo pochválit, ale i ty se nám mohou později nějakým způsobem vrátit.
- Haman si byl jistý, že král chce poctít právě jeho. Proč si to mohl myslet? Jak viděl sebe a jak viděl ostatní? A jak se asi cítil, když nakonec musel vést Mordokaje? Stalo se vám někdy, že by se někdo takhle povyšoval a vysmíval a pak se mu něco nepovedlo?
- Mordokajovi král dlouho nepoděkoval za to, že mu pomohl. Jak byste se cítili? Stalo se vám někdy, že jste někomu pomohli, a on vám nepoděkoval? Zkusili jste někdy udělat nějaký dobrý skutek tak, aby to nikdo neviděl?

Aktivita

Na delší papírek napíšeme „Mordokaj zachránil krále a nedostal za to žádnou odměnu“. Papírek rozstříháme na několik částí a schováme v obálkách po faře (prostoru, kde se nacházíte). Do dalších obálek napíšeme nepodstatné věty z kroniky (např. „V kuchyni došla sůl.“ „Hamana někdo viděl, jak se dloube v nose.“ atd.) Děti mají za úkol najít všechny obálky a dát dohromady kroniku pro krále zpátky.

Pomůcky: Citron, rekvizity k vyprávění, obálky se vzkazy (papír, fixa, nůžky).

Na konci si opět můžeme sednout do kruhu – pomodlit se, zazpívat.

Pro starší děti (aktivní práce s textem, tématem)

Vstupní program

Dvě pravdy a jedna lež. Každé z dětí si o sobě připraví dvě pravdivá tvrzení a jedno nepravdivé. Postupně se střídají – vždy jeden říká a ostatní hádají. Ostatní se mohou doptávat, a postupně se snaží odhalit, které tvrzení je pravdivé a které nepravdivé.

Děti se tak lépe poznávají. Můžeme to použít jako paralelu k Ester, která sice nelhala, ale musela zakrývat svou pravdivou identitu – že je židovka.

Prezentace

Otevřeme znovu prezentaci z minula – můžeme se dětí zeptat, co si pamatují – jak pozadí a kontext příběhu, tak samotný příběh. Popřípadě v pár větách převyprávíme. Pro všeobecný přehled převyprávíme v pár větách druhou polovinu příběhu. Děti pak budou již pracovat s jednotlivými částmi.

Rychlé převyprávění

Ester vešla se strachem ke králi a král ji přijímá – vztáhne k ní žezlo. Je pro ni ochoten udělat cokoliv – ona proto chytře žádá o společnou večeři s rádcem Hamanem. Ten je velmi poctěn a vzedme se pýchou. Ester ještě stále vyčkává a zve ho ještě na druhou večeři. Haman je ale stále velmi naštvaný na Mordokaje, že před ním nepokleká, a vytvoří pro něj kůl, na kterém ho chce veřejně pověsit.

Král tu noc nemůže spát a nechává si předčítat z kroniky. V ní se píše o tom, jak ho Mordokaj zachránit před atentátem, a zjistí, že mu nikdo nepoděkoval. Ptá se tedy Hamana, jak by se měl odvděčit někomu, kdo mu pomohl a Haman si ve své pýše myslí, že jde o něj. Navymýšlí si, jak ho má někdo vést na královském koni v královské koruně a plášti. Král ho pak pošle: „Jdi a tohle učiň s Mordokajem.“

Haman je velmi naštván, ale jde na druhou večeři s králem a královnou. Zde si Ester posteskne, že Haman je člověkem, který chce vyvraždit ji, Mordokaje a celý židovský lid. Král se naštve a Haman je popraven na kůlu, který připravil pro Mordokaje. Původní králův dekret na zabíjení Židů nelze zrušit, ale lze přebít jiným dekretem – že se Židé mají právo bránit.

Skupinová práce

Děti rozdělíme do tří skupin:

1. Skupina (5,3–6,14): Hostina a Králova nespavost,
2. Skupina (7,1–7,10): Druhá hostina a Hamanův pád,

3. Skupina (8,1–8,17): Mordokajova sláva a nový dekret.

Každá skupina dostane svou část textu a děti mají za úkol zahrát si na reportéry – představte si, že vysíláte živě z Šúšánu, jak představujete a komentujete aktuální dění? Po dvaceti minutách se sejdou a vzájemně si představí svá živá vysílání.

Jako alternativu také můžete zvolit vytvoření Youtube vlogu či TikTok/Instagram Reelu z pohledu jednotlivých postav (ale můžete zapojit i vedlejší postavy – Hamanova žena, královský písař, vyděšený židovský obyvatel, náhodný obyvatel Šušánu atd.)

Diskuse pro všechny

Soustředíme se nejprve na Židy v tomto příběhu:

- Jak Ester a Mordokaj mluví o svém lidu?
- Jak Haman shazuje jejich hodnotu, jak o nich mluví?
- Jak reaguje král, když zjistí, že Ester je jedna z těch, které nechal odsoudit?

Přeneseme i do našeho života:

- Kdo mohou být Židé (cizinci/outsideři) v našem životě – škole, společnosti?
- Co by se muselo stát, aby je ostatní přijímali? Proč je nepřijímají?
- Proč se Ester bála říct pravdu o svém původu? Máme i my věci, které raději tajíme, abychom „zapadli“?
- Cítili jste se někdy vy jako outsideři?

Modlitba

Opět můžeme využít motiv žezla v kruhu z minulé hodiny – kdo chce, může k němu přistoupit, dotknout se ho a pomodlit se za někoho, komu by chtěl aby bylo pomoženo.

Jelikož téma může být pro někoho těžší, je dobré si nechat i chvíli na rozjímání a zakončit ještě nějakou písní.

Pomůcky: Prezentace, obrázky k prezentaci, vytištěné texty se zadáním pro jednotlivé skupiny, žezlo.

Liturgie

Písně

Bůh je záštita má (Svítá 23); *Jen Ty, Pane můj* (Svítá 125); *K svobodě je dlouhé putování* (Svítá 135); *Učiň mě, Pane, nástrojem* (NEZ 399); *Někdo mě vede za ruku* (NEZ 714); *Zpěv o boji víry* (HA 160); *Modlitba krále Šalamouna* (HA 63); *Ambrožova ranní píseň* (HA 63)

Biblický text k zapamatování

Hospodin je síla má a štít můj, mé srdce v něj doufá. (Ž 28,7)

Rituál

Recitujeme refrén písně *Bůh je záštita má* (píseň je inspirována veršem uvedeným výše).

Okénko do bohoslužeb

Předvedeme přísloví „Pravda vyjde nahoru jako olej na vodu.“

Připravíme si sklenici s trochou oleje, naléváme na něj vodu. Mluvím s dětmi o tom, co vidí a zda znají přísloví. Dnešní příběh bude o tomto.

Modlitba

Pane, děkujeme ti za příběh Ester. Dej prosím, abychom měli dost odvahy a trpělivosti k tomu se postavit za to, co věříme, stejně jako ona. Dej ať nejsme pyšní, sobečtí a nepovyšujeme se nad ostatní jako Haman, ale umíme i v tichosti pomoci jako Mordokaj. A prosíme tě, abys nás u toho všeho ty viditelně i neviditelně provázel. Amen.

Katechetické cykly
Ženy v Bibli
Biblický odkaz (kat)
Ester 5,3–8,17